

Beslut

Datum 2024-06-03

Dnr 2023:8098

Sida **1 (15)**

Beslut

**efter kvalitetsgranskning av högstadiets undervisning om
kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer vid
Järvaskolan i Stockholms kommun, med Järvaskolan AB
som huvudman**

Inledning

Skolinspektionen har med stöd av 26 kap. 19-20 §§ skollagen (2010:800) genomfört en tematisk kvalitetsgranskning på Järvaskolan avseende undervisningens kvalitet utifrån kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer.

Järvaskolan AB har godkännande att bedriva grundskola med årskurserna 7-9 vid Järvaskolan i Stockholms kommun enligt Skolinspektionens beslut den 17 juni 2016 (dnr Dnr 441-2016:2746).

Granskningens syfte är att granska kvaliteten i de utvalda skolornas undervisning utifrån valda delar av kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer. Granskningen omfattar skolornas arbete med att bland annat förebygga och bemöta intolerans, förtryck och våld, till exempel rasism, sexism, homo- och transfobi samt hedersrelaterat våld och förtryck. Samtliga ämnen i högstadiet ingår i granskningen.

Skolinspektionen gör en samlad bedömning utifrån de kvalitetskriterier som tagits fram för granskningen (se bilaga 1). Om Skolinspektionen bedömer att ett utvecklingsarbete behövs för att höja verksamhetens kvalitet inom något område anges ett utvecklingsområde. En skriftlig redovisning av åtgärder begärs då också av huvudmannen. I bilaga 2 återfinns granskningens författningsstöd.

Skolinspektionen besökte Järvaskolan den 17 april 2024. Besöket genomfördes av utredarna Roger Thuring och Susanne Lindberg Åkerberg.

Vid granskningsbesöket inhämtas information om såväl styrkor som utvecklingsområden inom verksamheten. Bedömningarna i detta beslut grundar sig på:

- Två gruppintervjuer med elever
- Två gruppintervjuer med lärare
- En intervju med rektorn
- Dokument som begärts in från huvudmannen och skolan.

Innan beslut har fattats har huvudmannen fått ta del av Skolinspektionens tjänsteanteckning från besöket för faktakontroll.

De samlade iakttagelserna från de skolor som har ingått i granskningen kommer att presenteras i en övergripande kvalitetsgranskningsrapport. Rapporten är planerad att publiceras våren 2025 och utgör en del av Skolinspektionens regeringsuppdrag om att granska skolornas arbete med det nya kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer.

Beslut

Undervisningens bidrag utifrån kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer till att ge eleverna kunskaper om och förmåga att kritiskt granska maktstrukturer kopplade till kön samt hedersrelaterat våld och förtryck

Järvaskolan i Stockholms kommun uppfyller de framtagna kvalitetskriterierna inom området i följande utsträckning:

Skolinspektionen bedömer att undervisningen om sexualitet, samtycke och relationer **i hög utsträckning** utformas för att ge eleverna kunskaper om och förmåga att kritiskt granska maktstrukturer kopplade till kön samt hedersrelaterat våld och förtryck.

Utifrån Skolinspektionens kvalitetskriterier har utredningen visat att verksamheten inom det granskade området fungerar väl.

Undervisningens bidrag utifrån kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer till att stärka elever i att göra medvetna och självständiga val såväl som att utveckla förståelse för egna och andras rättigheter

Järvaskolan i Stockholms kommun uppfyller de framtagna kvalitetskriterierna inom området i följande utsträckning:

Skolinspektionen bedömer att undervisningen om sexualitet, samtycke och relationer **i hög utsträckning** utformas för att stärka elever i att göra medvetna och självständiga val såväl som att utveckla förståelse för egna och andras rättigheter.

Utifrån Skolinspektionens kvalitetskriterier har utredningen visat att verksamheten inom det granskade området fungerar väl.

Skolinspektionen avslutar härmed granskningen.

Skolinspektionens bedömning

Sammanfattning

Skolinspektionen bedömer att undervisningen om sexualitet, samtycke och relationer i hög utsträckning utformas för att ge eleverna kunskaper om och förmåga att kritiskt granska maktstrukturer kopplade till kön samt hedersrelaterat våld och förtryck.

Granskningen av återkommande aktuell och fördjupad undervisning visar att undervisningen i sexualitet, samtycke och relationer är aktuell och återkommande i olika årskurser samt att den ger eleverna möjlighet till fördjupning.

Granskningen av ämnesintegrerad undervisning visar att undervisningen om kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer tas upp i flera olika ämnen och att lärarna samordnar sin undervisning så att de frågor som tas upp i undervisningen blir belysta genom perspektiv från olika ämnen.

Granskningen av kritiskt förhållningssätt och förmåga att fatta egna beslut visar att undervisningen ger eleverna möjligheter att utveckla ett kritiskt förhållningssätt till maktstrukturer och hedersförtryck och eleverna får också möjligheter att lära sig om och reflektera över vad samtycke kan innebära i olika situationer.

Skolinspektionen bedömer att undervisningen om sexualitet, samtycke och relationer i hög utsträckning utformas för att stärka elever i att göra medvetna och självständiga val såväl som att utveckla förståelse för egna och andras rättigheter.

Granskningen av ett öppet förhållningssätt och tillitsfullt klassrumsklimat visar att lärarna i hög utsträckning verkar för att alla elever oavsett könstillhörighet ska vilja och våga reflektera och samtala. Lärarna verkar också för att undervisningen om kunskapsområdet ska ha ett innehåll som gör att alla elever oavsett könsidentitet och sexuell läggning känner sig inkluderade.

Granskningen av bemötande och insatser som hävdar de värden som läroplanen anger visar att det finns gemensamma förhållningssätt i klassrummet för hur arbetet med kunskapsområdet ska fungera och hur en samvaro med ömsesidig respekt inom gruppen ska se ut.

Granskningen av elevdelaktighet visar att lärarna ger eleverna möjligheter att tycka till om planering och genomförande av undervisningen om sexualitet, samtycke och relationer samt delta i utvärdering av den.

Nedan framgår vad som ligger till grund för Skolinspektionens bedömning inom respektive område.

Undervisningens bidrag utifrån kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer till att ge eleverna kunskaper om och förmåga att kritiskt granska maktstrukturer kopplade till kön samt hedersrelaterat våld och förtryck

Här bedöms:

- Återkommande, aktuell och fördjupad undervisning
- Ämnesintegrerad undervisning
- Kritiskt förhållningssätt och förmåga att fatta egna beslut

Återkommande, aktuell och fördjupad undervisning

Undervisningen är återkommande, aktuell och fördjupad

Granskningen visar att undervisningen i sexualitet, samtycke och relationer är aktuell och återkommande i olika årskurser samt att den ger eleverna möjlighet till fördjupning.

Av lärarintervjuer framgår att lärarna regelbundet behandlar moment som knyter an till kunskapsområdet i olika ämnen och årskurser. Lärarna anger exempelvis att undervisning om feminism respektive machokultur ingår i de samhällsorienterande ämnena, svenska, idrott och hälsa och engelska och att undervisningen planerats för att ge såväl repetition som fördjupning. En lärare uppger att hen tar upp feminism i de samhällsorienterande ämnena under årskurs 7 för att sedan lyfta in det i områden som de arbetar med i årskurs 8 och årskurs 9. I undervisningen i de samhällsorienterande ämnena har eleverna lärt sig om begrepp som feminism, antifeminism och machokultur. Med den begreppsliga förståelsen som bas kunde eleverna under senare undervisning i engelska diskutera en film inom kunskapsområdet.

Av elevintervjuerna framgår att undervisningen innehåller repetition av vad eleverna arbetat med tidigare och att undervisningen också ger dem möjlighet att fördjupa sina kunskaper. Ett exempel på detta är undervisningen om hedersrelaterat våld och förtryck. Eleverna anger att undervisningen om detta skett i såväl årskurs 7 som 8 och 9 och att det behandlats i flera ämnen. Exempelvis svenska, engelska, biologi och bild. I ämnet svenska har eleverna under olika årskurser arbetat med hedersrelaterat våld och förtryck utifrån skönlitterära böcker, och i samhällskunskapsundervisningen har perspektivet breddats och fördjupats genom att juridiska aspekter behandlats.

Lärare och elever beskriver hur lärarna genomfört olika diagnostiska prov för att ta reda på elevernas kunskaper när de började på skolan i årskurs 7 och att dessa även omfattar kunskapsområdet. Det som de diagnostiska proven visade låg sedan till grund för den undervisning som lärarna planerade. Elever uppger också

att de har fått svara på frågor inför arbetet med sexualitet, samtycke och relationer i naturorienterande ämnen och att deras svar låg till grund för undervisningen.

Vidare framgår att undervisningen är uppdaterad med hänsyn till utvecklingen inom kunskapsområdet. Lärarna och eleverna uppger att undervisningen rymmer aktuella händelser i eller utanför skolan. Ett exempel är att lärarna i undervisningen behandlade en omdiskuterad novell som en känd svensk artist skrivit. Novellen väckte frågor om bland annat samtycke och maktstrukturer kopplade till kön. I undervisningen bemöter också lärarna sådant eleverna möter i de sociala medier eleverna använder. Exempelvis varför kvinnor får mer kritik än män.

Det förekommer att skolan använder kompetenser från elevhälsan och ungdomsmottagningen för att informera om sexualitet, samtycke och relationer. Lärarna uppger att dessa inslag är integrerade undervisningen. Såväl lärare som elever berättar exempelvis att ett besök på ungdomsmottagningen ägde rum när de arbetade med kunskapsområdet i ämnet biologi och att besöket både förbereddes och följdes upp i undervisningen.

Ämnesintegrerad undervisning

Sexualitet, samtycke och relationer tas upp i olika ämnen och ger eleverna en helhetsbild

Granskningen visar att undervisningen om kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer tas upp i flera olika ämnen och att lärarna samordnar sin undervisning så att de frågor som tas upp i undervisningen blir belysta genom perspektiv från olika ämnen.

Samhällskunskap, biologi, svenska, svenska som andraspråk, engelska, spanska, bild, hem- och konsumentkunskap samt slöjd är exempel på ämnen där lärarna arbetar med olika innehåll kopplat till kunskapsområdet. Både lärarna och eleverna ger flera exempel på sådan undervisning, såsom att eleverna diskuterar om vänskapsrelationer eller rätten att älska vem man vill utifrån litteratur i svenska. Ytterligare exempel är att ojämna arbetsfördelning i hemmet tas upp i hem- och konsumentkunskap och att sexualbrottslagstiftning kopplat till samtycke behandlas i samhällskunskap.

Lärarintervjuerna visar att lärarna planerar undervisningen både själva och i samarbete med andra lärare som undervisar i andra ämnen. Lärare, elever och rektorn anger att skolan arbetar med olika terminsvisa teman som i olika utsträckning har bäring på kunskapsområdet. Exempelvis är temat för höstterminen i årskurs 7 hälsa, välmående & självkänsla och inom ramen för det temat ryms undervisning från kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer.

Av lärarintervjuerna framgår att undervisningen rymmer både faktakunskaper och värden. Undervisningen i biologi rymmer exempelvis undervisning om pornografi, som kommer från läroplanens värdegrund. Ett annat exempel som belyser att både värdegrund och faktakunskaper behandlas i undervisningen är att hedersrelaterat våld och förtryck berörs både i engelska och svenska, ämnen som inte uttryckligen har något sådant innehåll i sina respektive kursplaner.

Kritiskt förhållningssätt och förmåga att fatta egna beslut

Undervisningen ger eleverna möjlighet att utveckla ett kritiskt förhållningssätt till maktstrukturer och hedersförtryck

Granskningen visar att det ingår teman i undervisningen där eleverna får undersöka maktstrukturer kopplade till kön. Eleverna lyfter bland annat fram att de i ämnet svenska arbetat med en artikel om tjejer som spelar dataspel och normer kring dataspel. I ämnet historia har eleverna haft undervisning om vad som uppfattats som kvinnligt genom historien. Vidare ger lärarna exempel på att de gått igenom hur kön kan ses som en social konstruktion. Lärarna har arbetat med detta genom att i undervisningen i samhällsorienterande ämnen och engelska se filmer och läsa texter som anknyter till temat. Elever och lärare uppger att eleverna i undervisningen fått diskutera om hur kvinnligt och manligt porträtteras i digitala medier och hur olika kropps- och skönhetsideal skapas. Av intervjuer med lärare och elever framgår även att undervisningen i biologi har tagit upp pornografi och hur pornografi kan påverka människor och att den kan ge en missvisande bild av sex.

I undervisningen ingår teman som rör maktstrukturer kopplade till hedersrelaterat våld och förtryck. Lärare och elever berättar att de behandlat sådant innehåll i bland annat svenska, biologi, engelska och bild. Till exempel har eleverna läst olika texter och sett på filmer som handlat om hedersrelaterat våld och förtryck. Det material eleverna tagit del av bearbetas och fördjupas genom bland annat frågor och diskussioner. Av lärar- och elevintervjuerna framgår också att eleverna i samband med denna undervisning har fått veta var de ska vända sig om de skulle bli utsatta och att de kan vända sig till skolan om de skulle vilja det.

Undervisningen omfattar samtycke

Granskningen visar att undervisningen ger eleverna möjligheter att lära sig om och reflektera över vad samtycke kan innebära i olika situationer. Av lärar- och elevintervjuerna framgår att vikten av samtycke vid sex ingår i bland annat undervisningen i biologi och samhällskunskap. Undervisningen har behandlat sådana teman som vad samtycke betyder, sexualbrottslagstiftning samt ja- och nejsignaler. Undervisning om samtycke har även ingått i biologi när undervisningen handlat om hur relationer framställs i pornografi. Granskningen visar också att undervisningen om samtycke är återkommande under åren på högstadiet.

Undervisningens bidrag utifrån kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer till att stärka elever i att göra medvetna och självständiga val såväl som att utveckla förståelse för egna och andras rättigheter

Här bedöms:

- Öppet förhållningssätt och tillitsfullt klassrumsklimat
- Bemötande och insatser som hävdar de värden som läroplanen anger
- Elevdelaktighet

Öppet förhållningssätt och tillitsfullt klassrumsklimat

Det finns medvetna strategier i undervisningen för att alla elever oavsett kön ska kunna reflektera och samtala

Granskningen visar att lärarna verkar för att alla elever oavsett könstillhörighet ska vilja och våga reflektera och samtala.

Lärarna berättar att de arbetar på olika sätt för att ge samtliga elever utrymme i klassrummet, det handlar bland annat om att eleverna först reflekterar över en fråga enskilt, sedan diskuterar i par för att sedan lyfta diskussionen i helklass. För att få alla elever delaktiga arbetar skolan med tydliga regler. Av intervjuer med lärare och elever framgår att eleverna är väl förtrogna med de regler som gäller för arbetet i klassrummet och att dessa regler också leder till ett tryggt klassrumsklimat där eleverna känner sig trygga att dela med sig av sina tankar. Reglerna handlar bland annat om att alla åsikter ska kunna uttryckas så länge de inte kränker någon.

Eleverna säger att de känner sig trygga i att lärarna direkt tar tag i eventuella problem som uppstår och lärare och rektorn uppger att lärarna arbetar aktivt för att skapa goda relationer med eleverna och att det bidrar till en god skolkultur där eleverna vågar delta i reflektion och samtal.

Undervisningen synliggör och utmanar begränsande normer

Granskningen visar att lärarna verkar för att undervisningen om kunskapsområdet ska ha ett innehåll som gör att alla elever oavsett könsidentitet och sexuell läggning känner sig inkluderade.

Lärare uppger att skolans årshjul inkluderar arbetet med HBTQ och anger hur det perspektivet finns med i alla ämnen, hur upplägget ser ut och hur arbetet följs upp. Såväl lärarna som eleverna berättar att undervisningen berört olika könsidentiteter och sexuella läggningar. I undervisningen har eleverna exempelvis fått reflektera över hur normer som rör könsroller, könsidentitet, sexuell läggning och maskulinitetsnormer kan påverka och begränsa människors

handlingsutrymme. Eleverna uppger att det gäller undervisningen om sexualitet, samtycke och relationer generellt, men särskilt i biologi.

Det finns strategier och arbetssätt i undervisningen för att främja god samvaro i klassrummet

Av granskningen framgår att det finns gemensamma förhållningssätt i klassrummet för hur arbetet med kunskapsområdet ska fungera och hur en samvaro med ömsesidig respekt inom gruppen ska se ut.

I samtliga intervjuer beskrivs att skolan arbetar med tydliga regler för samvaron i klassrummen. Det handlar om ett tillåtande samtalsklimat, som avgränsas av att kränkningar inte är tillåtna. Reglerna tas upp veckovis på mentorstid och lärarna skriver också upp reglerna i början av varje lektion. Granskningen visar även att undervisningen omfattar teman som kan vara utmanande för eleverna. Exempelvis frågor där skolan står för en värdegrund som inte delas av elevernas vårdnadshavare.

I lärarintervjun säger lärare att de jobbar mycket för att skapa ett bra samtalsklimat och försöker sälla bort sådant som kan få elever att må dåligt eller bli tillknäppta. Om ett ämne eller ett tema blir för känsligt för en elev så finns också möjlighet för eleven att tillfälligtvis lämna undervisningen. Eftersom skolan använder sig av ett tvålärarsystem så kan en av lärarna följa med.

Bemötande och insatser som hävdar de värden som läroplanen anger

Det finns rutiner för att bemöta intolerans och värdegrundsfrågor fördjupas i undervisningen

Granskningen visar att det finns rutiner på skolan för hur personalen ska bemöta utspel för intolerans eller destruktiva jargonger och normer bland eleverna exempelvis när eleverna får undervisning om sexualitet, samtycke och relationer.

Av intervju med lärare framgår att lärarna bemöter elever som uttrycker intolerans direkt eftersom det annars finns risk att eleverna uppfattar det som att uttryck för att intolerans accepteras. Lärare beskriver att de bemöter sådana uttryck genom att de först försöker förstå vad det är som eleven vill ha sagt, sedan förklara hur det kan uppfattas och därefter förklara att uttryck som kan uppfattas som kränkande inte är tillåtet. Av intervjuer med elever och rektorn framkommer att tillrättavisningar av elever oftast sker utanför klassrummet, vilket är möjligt genom skolans tvålärarsystem. Rektorn uppger att lärarna ibland lämnar över sådana elevärenden till elevhälsan.

I intervjuerna med både flickor och pojkar beskrivs stämningen i klassen när de arbetar med kunskapsområdet som bra, trygg, respektfull, inkluderande och seriös. Lärare ger exempel på att skolan arbetar mycket med elevernas språk,

eftersom man anser att många konflikter kan undvikas om eleverna blir bättre på att kommunicera.

Elevdelaktighet

Eleverna är delaktiga i planering, genomförande och utvärdering

Granskningen visar att lärarna ger eleverna möjligheter att tycka till om planering och genomförande av undervisningen om sexualitet, samtycke och relationer samt delta i utvärdering av den.

Av elevintervjuerna framgår att eleverna får tycka till om lärarnas planeringar, vilket även omfattar undervisningen om sexualitet, samtycke och relationer. Det gäller både vad undervisningen ska behandla och hur undervisningen ska gå till. Eleverna uppger också att de är med och utvärderar undervisningen, bland annat utifrån om de lärt sig det de ska eller om de behöver repetera något. Ett exempel på detta är att eleverna fått en länk till ett formulär där de fått fylla i vad som var svårt respektive enkelt i undervisningen och vad de ville ha mer undervisning om.

Lärarintervjuerna ger också exempel på att eleverna görs delaktiga i planering, genomförande och utvärdering av undervisningen. Varje lektion avslutas med någon form av utvärdering, och med den som grund kan lärarna utveckla undervisningen. Lärarna efterfrågar också elevernas åsikter kring planering av undervisningen och det händer att elevernas synpunkter också får konkret genomslag i undervisningen. Lärarna berättar att eleverna exempelvis velat arbeta mer med relationer och familjens kontroll. Därför önskade de läsa och arbeta med uppföljaren till en bok de läst tidigare och som handlade om hedersrelaterat våld och förtryck, vilket de fick.

Mot bakgrund av ovanstående har Skolinspektionen gjort bedömningen att kvaliteten inom högstadiets undervisning om kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer är hög. Granskningen avslutas därmed.

På Skolinspektionens vägnar

Beslutet har fattats av Sara Carlsson, beslutsfattare.

Föredragande i ärendet har varit utredare Roger Thuring. I den slutgiltiga handläggningen av ärendet har även utredarna Susanne Lindberg Åkerberg, Ewa Mölleryd, Anna-Carin Kostic, Indra Kullenberg, Marcus Rönnegard och jurist Cecilia Winberg deltagit.

Bilaga 1: Underlag för bedömning tematisk kvalitetsgranskning

Granskningens syfte

Syftet är att granska kvaliteten i de utvalda skolornas undervisning utifrån valda delar av kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer. I granskningen bedöms kvaliteten på undervisningen i förhållande till Skolinspektionens kvalitetskriterier.

Bedömningen görs i förhållande till de kvalitetskriterier Skolinspektionen satt upp i granskningen inom det granskade området, vilka är utformade i enlighet med forskning och beprövad erfarenhet. Inom granskat område bedöms om skolan uppfyller framtagna kvalitetskriterier i hög utsträckning, i flera delar men utvecklingsområden finns eller i låg utsträckning.

Frågeställning 1

I vilken utsträckning bidrar undervisningen utifrån kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer till att ge eleverna kunskaper om och förmåga att kritiskt granska maktstrukturer kopplade till kön samt hedersrelaterat våld och förtryck?

Kvalitetskriterier

Återkommande, aktuell och fördjupad undervisning

Ämnesintegrerad undervisning ger eleverna en helhetsbild

Kritiskt förhållningssätt och förmåga att fatta egna beslut

Frågeställning 2

I vilken utsträckning bidrar undervisningen utifrån kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer till att stärka elever i att göra medvetna och självständiga val såväl som att utveckla förståelse för egna och andras rättigheter?

Kvalitetskriterier

Öppet förhållningssätt och tillitsfullt klassrumsklimat

Bemötande och insatser som hävdar de värden som läroplanen anger

Elevdelaktighet

Bilaga 2: Författningsstöd

Skolinspektionens granskning ska avse den granskade verksamhetens kvalitet i förhållande till mål och andra riktlinjer.¹

Av skollagen framgår att utbildningen inom skolväsendet syftar till att barn och elever ska inhämta och utveckla kunskaper och värden. Den ska främja alla barns och elevers utveckling och lärande samt en livslång lust att lära. Utbildningen ska också förmedla och förankra respekt för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande demokratiska värderingar som det svenska samhället vilar på.² Utbildningen syftar också till att i samarbete med hemmen främja barns och elevers allsidiga personliga utveckling till aktiva, kreativa, kompetenta och ansvarskännande individer och medborgare.³

Utbildningen ska utformas i överensstämmelse med grundläggande demokratiska värderingar och de mänskliga rättigheterna som människolivets okränkbarhet, individens frihet och integritet, alla människors lika värde, jämställdhet samt solidaritet mellan människor.⁴ Att utbildningen ska förmedla och förankra respekt för de mänskliga rättigheterna och grundläggande demokratiska värderingar innebär att det måste finnas kunskap hos såväl lärare och annan personal som hos elever om vad dessa värderingar och rättigheter innebär och hur de kan förverkligas.⁵

Vad gäller elevhälsans roll framgår det av skollagen att den främst ska vara förebyggande och hälsofrämjande. Elevernas utveckling mot utbildningens mål ska stödjas. Elevhälsans arbete ska bedrivas på individ-, grupp- och skolenhetsnivå och ske i samverkan med lärare och övrig personal.⁶

Av läroplanens inledande delar framgår att skolan ska främja förståelse för andra människor och förmåga till inlevelse. Utbildningen ska präglas av öppenhet och respekt för människors olikheter. Det framgår vidare att alla tendenser till diskriminering eller kränkande behandling aktivt ska motverkas. Intolerans, förtryck och våld, till exempel rasism, sexism och hedersrelaterat våld och förtryck, ska förebyggas och bemötas med kunskap och aktiva insatser. Medvetenhet om det egna och delaktighet i det gemensamma kulturarvet ger en

¹ 26 kap. 20 § skollagen (2010:800).

² 1 kap. 4 § skollagen.

³ 1 kap. 4 § skollagen.

⁴ 1 kap. 5 § skollagen.

⁵ Proposition 2009/10:165, *Den nya skollagen – för kunskap, valfrihet och trygghet*, s. 634.

⁶ 2 kap. 25 § skollagen.

trygg identitet som är viktig att utveckla tillsammans med förmågan att förstå och leva sig in i andras villkor och värderingar.⁷

Skolan ska vara öppen för skilda uppfattningar och uppmuntra att de förs fram. Den ska framhålla betydelsen av personliga ställningstaganden och ge möjligheter till sådana. Undervisningen ska vara saklig och allsidig. Alla som verkar i skolan ska hävda de grundläggande värden som anges i skollagen och i läroplanen och ta klart avstånd från det som strider mot dem.⁸

Skolan ska aktivt och medvetet främja elevernas lika rättigheter och möjligheter, oberoende av könstillhörighet. Skolan har också ett ansvar för att synliggöra och motverka könsmonster som begränsar elevernas lärande, val och utveckling. Hur skolan organiserar utbildningen, hur eleverna blir bemötta samt vilka krav och förväntningar som ställs på dem bidrar till att forma deras föreställningar om vad som är kvinnligt och manligt. Skolan ska därför organisera utbildningen så att eleverna möts och arbetar tillsammans samt prövar och utvecklar sin förmåga och sina intressen med samma möjligheter och på lika villkor oberoende av könstillhörighet.⁹

Det är inte tillräckligt att i undervisningen förmedla kunskap om grundläggande demokratiska värderingar. Undervisningen ska bedrivas i demokratiska arbetsformer och förbereda eleverna för att aktivt delta i samhällslivet. Den ska utveckla deras förmåga att ta ett personligt ansvar. Genom att delta i planering och utvärdering av den dagliga undervisningen och få välja kurser, ämnen, teman och aktiviteter, kan eleverna utveckla sin förmåga att utöva inflytande och ta ansvar.¹⁰

Skolan ska aktivt verka för jämställdhet. Skolan ska därmed gestalta och förmedla lika rättigheter, möjligheter och skyldigheter för flickor och pojkar, kvinnor och män. I enlighet med grundläggande värden ska skolan också främja interaktion mellan eleverna oberoende av könstillhörighet. Genom utbildningen ska eleverna utveckla en förståelse av hur olika föreställningar om vad som är kvinnligt och manligt kan påverka människors möjligheter. Skolan ska därigenom bidra till att eleverna utvecklar sin förmåga att kritiskt granska könsmonster och hur de kan begränsa människors livsval och livsvillkor. Skolan har ett ansvar för att eleverna återkommande under skolgången får möta frågor som rör sexualitet, samtycke och relationer. Utbildningen ska därigenom främja alla elevers hälsa och välbefinnande samt stärka deras förutsättningar att göra medvetna och självständiga val. Skolan ska bidra till att eleverna utvecklar förståelse för egna

⁷ Lgr 22 avsnitt 1, *Skolans värdegrund och uppdrag, Förståelse och medmännisklighet.*

⁸ Lgr 22 avsnitt 1, *Skolans värdegrund och uppdrag, Saklighet och allsidighet.*

⁹ Lgr 22 avsnitt 1, *Skolans värdegrund och uppdrag, En likvärdig utbildning.*

¹⁰ Lgr 22 avsnitt 1, *Skolans värdegrund och uppdrag, Rättigheter och skyldigheter.*

och andras rättigheter och förmedla betydelsen av att sexualitet och relationer präglas av samtycke. I utbildningen ska maktstrukturer kopplade till kön och hedersrelaterat våld och förtryck kritiskt granskas. Eleverna ska även ges möjlighet att utveckla ett kritiskt förhållningssätt till hur relationer och sexualitet framställs i olika medier och sammanhang, bland annat i pornografi.¹¹

I läroplanens andra del om övergripande mål och riktlinjer framgår att skolan aktivt och medvetet ska påverka och stimulera eleverna att omfatta vårt samhälles gemensamma värderingar och låta dem komma till uttryck i praktisk vardaglig handling i olika sammanhang.¹² Avseende skolans mål uttrycks bland annat följande. Att varje elev ska kunna göra och uttrycka medvetna etiska ställningstaganden grundade på kunskaper om mänskliga rättigheter och grundläggande demokratiska värderingar samt personliga erfarenheter. Att varje elev respekterar andra människors egenvärde samt deras kroppsliga och personliga integritet, tar avstånd från att människor utsätts för våld, förtryck, diskriminering och kränkande behandling samt medverkar till att hjälpa andra människor.¹³ Alla som arbetar i skolan ska i sin verksamhet bidra till att skolan präglas av jämställdhet och solidaritet mellan människor och att eleverna interagerar med varandra oberoende av könstillhörighet. Vidare ska alla som arbetar i skolan aktivt motverka diskriminering och kränkande behandling av individer eller grupper samt visa respekt för den enskilda individen och i det vardagliga arbetet utgå från ett demokratiskt och normmedvetet förhållningssätt.¹⁴

Läraren ska klargöra och med eleverna diskutera det svenska samhällets värdegrund och dess konsekvenser för det personliga handlandet. Vidare ska läraren öppet redovisa och diskutera skiljaktiga värderingar, uppfattningar och problem. Läraren ska synliggöra och med eleverna diskutera hur olika föreställningar om vad som är kvinnligt och manligt kan påverka människors möjligheter samt hur könsmönster kan begränsa egna livsval och livsvillkor. Undervisningen ska av läraren planeras och genomföras så att eleverna möts och arbetar tillsammans oberoende av könstillhörighet. Läraren ska tillsammans med eleverna utveckla regler för arbetet och samvaron i den egna gruppen.¹⁵

Skolan ansvarar för att varje elev efter genomgången grundskola kan använda sig av ett kritiskt tänkande och självständigt formulera ståndpunkter grundade på

¹¹ Lgr 22 avsnitt 1, *Skolans värdegrund och uppdrag, Skolans uppdrag.*

¹² Lgr 22, avsnitt 2.1 *Normer och värden.*

¹³ Lgr 22, avsnitt 2.1 *Normer och värden, Mål.*

¹⁴ Lgr 22, avsnitt 2.1 *Normer och värden, Riktlinjer.*

¹⁵ Lgr 22, avsnitt 2.1 *Normer och värden, Riktlinjer.*

kunskaper och etiska överväganden samt har fått kunskaper inom området sexualitet, samtycke och relationer samt om hedersrelaterat våld och förtryck.¹⁶

Läraren ska ta hänsyn till varje enskild individs behov, förutsättningar, erfarenheter och tänkande samt samverka med andra lärare i arbetet för att nå utbildningsmålen. Läraren ska också organisera och genomföra arbetet så att eleven får möjligheter till ämnesfördjupning, överblick och sammanhang samt får möjligheter att arbeta ämnesövergripande.¹⁷

Avseende elevernas ansvar och inflytande anges i läroplanen bland annat att läraren ska svara för att alla elever får ett reellt inflytande på arbetssätt, arbetsformer och undervisningens innehåll samt se till att detta inflytande ökar med stigande ålder och mognad. Läraren ska verka för att eleverna oberoende av konstillhörighet får ett lika stort inflytande över och utrymme i undervisningen och även planera och utvärdera undervisningen tillsammans med eleverna.¹⁸

Vad gäller rektorns ansvar framgår av läroplanen att rektor har inom givna ramar ett särskilt ansvar för att kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer samt kunskaper om hedersrelaterat våld och förtryck behandlas återkommande i utbildningen.¹⁹

Läroplanen innehåller kursplaner för varje ämne.²⁰ Kursplanerna består av syfte och centralt innehåll samt kompletteras av betygskriterier eller kriterier för bedömning.

¹⁶ Lgr 22, avsnitt 2.2 *Kunskaper, Mål*.

¹⁷ Lgr 22, avsnitt 2.2 *Kunskaper Riktlinjer*.

¹⁸ Lgr 22, avsnitt 2.3 *Elevernas ansvar och inflytande, Riktlinjer*.

¹⁹ Lgr 22, avsnitt 2.8 *Rektorns ansvar*.

²⁰ Lgr 22, avsnitt 5. *Kursplaner*.